

Pekka Perä

Kaivosinsinööri pani bakteerit syömään kainuulaista kiveä. Euroopan suurin nikkeli-kaivos käynnistyy ensi vuonna, mutta se on vasta alkua.

E

räänä päivänä talvella 2003 Sotkamon kunnanjohtajan puhelin soi.

”Päivää, olen Pekka Perä ja aion rakentaa Talvivaaraan Euroopan suurimman nikkelitehtaan. Pitäisi päästä tutkimaan kairausreikiä. Kuka siellä auraa metsäautoteitä?”

Kunnanjohtaja Jari Tolonen oli aivan uusi pallillaan, eikä ollut aiemmin kuullutkaan Talvivaaran nikkeliarteesta, saati kaivosinsinööristä, jonka nimikään ei kuulostanut aivan uskottavalta. Tolonen soitti kunnanhallituksen puheenjohtajalle.

”Aku Ankkako lie soitti, kyseli tien avaamisesta Talvivaaraan. Satsaus oli niin pieni, että lupasin aurauksen.”

Tapaus päättyi kaskuksi *Kainuun Sanomiin*. Ja Talvivaarasta tuli Tulevaisuus: viime vuoden alusta laskien maakuntalehti on maininnut sen jo liki 600 jutussa, keskimäärin lähes joka päivä.

Marraskuisena perjantaina tie Talvivaaran 20 neliökilometrin kaivosalueelle on paitsi aurattu myös levennetty ja kilometritolkulla kokonaan uusi. Tänäpäin tänne 35 kilometriä Kajaanista kaakkoon saapuu busseissa 700 kainuulaista katsomaan Sotkamon viidensii liikennevaloja, kalliolle kuorittua maisemaa, järeiden maansiirtokoneiden ketterää kuhinaa, murskevuoria ja nousevan tehdasalueen runkopalkkeja.

Ja sitten kahviteltaan.

Pekka Perän vasemmassa kourassa rutistuu pahvimuki, oikeassa käryää tupakka. Kumisaappaat, kypärä ja työtakki auki vatsan tieltä. Sellaisista herraa on Kainuun miesten helppo lähestyä.

”Ilolla tervehdin tämmöistä entisenä yrittäjänä vähän pienemmistä kuvioista. Nyt kun on tilaisuus issoa miestä kätellä”, sanoo yksi.

”Poika tulloo porakonetta hoitamaan, se on siellä kurssilla. Tekö se olitte puhunna sille pojalle jotta jos teillä mennee hyvästi niin heilläkin tulloo menemmään. Että minä vaan toivotan onnea”, sanoo toinen.

Nelisen tuntia Perä ja hänen porukansa vastaavat kysymyksiin lähes tauotta, kun aina uudet bussilastilliset saapuvat teltalle.

Nyt 650 rakentajaa... ensi syksynä käynnistyy... 400 työntekijää... 2,5 prosenttia maailman nikkeli-kaivosten... liikevaihto ainakin 350 miljoonaa vuodessa... jos vesiä valuisikin luontoon, ne ovat puhtaampia kuin järvivesi... vessa? tuolla...

Naisporukkaakin ehtii naurattaa, kun rakennuspäällikkö Seppo Hänninen kävelee ohi. ”Seppe on illalla Katinkullassa myynnissä”, lohkaisee Perä ja saa naiset räkättämään.

Toimitusjohtajan talokaupat täällä tiedetään kysymättä. ”Ökytalosta” lokakuussa uutisoit *Ilta-Sanomien* kelpuutti miehen myös yleistietokysymykseen: ”Paljonko kaivosinsinööri Pekka Perä maksoi Espoon Westendissä sijaitsevasta talostaan?”

Lähiseudun mökkiläinenkin tietää vastauksen, 3,65 miljoonaa. Mutta Talvivaaran ansiosta Kainuun bruttokansantuote nousee 25 prosenttia, joten sen perustaja tuntuu säästyvän kainuulaiselta kateudelta.

”Oikein asiallinen ja semmoinen kansanmiehen mallinen. Ei mikään juppmallinen, että kerättäisiin vain kermat päältä ja myytäisiin kaikki. Tunnostaa siltä, että hän pitää huolta tästä asiasta ihan loppuun saakka”, mökkiläinen sanoo. ▶

■ Talvivaaran avolouhoksen nousevat tehdasrakennukset, joissa nikkeli erotellaan.

”Mulla ei riitä stamina tehdä mitään nippeliä.”

”Kokemuksen puolesta Suomessa ei montakaan ihmistä ollut, jolla olisi ollut niin hyvät lähtimet vetää tällaista hanketta kuin minulla”, Pekka Perä sanoo suoraan.

Kun Perä valmistui Teknillisen korkeakoulun vuoriteollisuusosastolta 1990-luvun alussa, hänellä kävi tuuri – lamasta huolimatta hän pääsi heti Outokummulle töihin ja kiersi vuosikymmenessä lähes kaikki Suomen kaivokset ja joitain Irlannissa ja Australiassa.

”Alkuvaiheessa tekee hyvääkin nähdä paljon, ja pienissä laitoksissa saa tehdä kaikkea. Tiedän paljon kavereita, jotka olivat isoissa operaatioissa ja hoitivat pientä sektoria. Minä taas olin pienissä operaatioissa ja hoidin isoa sektoria. Olen alunperin hioutunut hallitsemaan kokonaisuutta. Ei mulla riitä mielenkiinto eikä stamina tehdä mitään nippeliä.”

Mutta yksi asia on nyt pääläellaan. Uran sa alussa Perä lopetti kaivoksia ja irtisanoi ihmisiä, esimerkiksi Vammalan nikkelikaivokselta. Nyt hän saa perustaa uuden sinne, missä sitä kipeästi kaivataan, vaikka joutuukin usein muistuttamaan, että ”ei se kaikkia Kainuun ongelmia poista”.

Talvivaaran nikkelimalmi löydettiin jo 1961. Tarkemmat tutkimukset alkoivat 1977, jolloin Pekka Perä vielä kuunteli Sex Pistolsia ja joi nurkan takana kiljua muiden kilttien seinäjokelaispoikien kanssa.

Outokumpu ehti käyttää nykyrahassa 26 miljoonaa euroa malmion tutkimiseen, ennen kuin hylkäsi sen kannattamattomana. Perä oivalsi, että hän saa louhinnasta kan-

nattavaa. Siihen oli kaksi syytä. Nikkelin hinta nousi, ja 2003 hän kohtasi naisen, jota hän kutsuu nyt bakteerien äidiksi.

Imiön tunsivat jo muinaiset roomalaiset: maaperässä elää luonnostaan bakteereita, jotka kykenevät erottamaan malmista metalleja. 1950-luvulta lähtien bakteeriliuoksia on käytetty monissa kaivoksissa ympäri maailmaa. Outokummussa sitä oli tutkinut biokemisti **Marja Riekkola-Vanhanen**.

”Minähän innostuin hirveästi”, tutkija sanoo, ”kun ensimmäisen kerran joku otti ihan tosissaan, että nikkelin bioliuotuksesta voisi lähteä tekemään teollista prosessia.”

Riekkola-Vanhasen puheille saapunut mies oli ”innokas ja fiksu kuin mikä, nopeasti ymmärsi asiat ja pystyi nopeasti tekemään päätöksiä”.

Ja tarpeeksi sitkeä taivuttelemaan jo yli kuusikymppisen tutkijan jättämään turvaton työnsä Outokummulla ja ryhtymään Talvivaaran osakkaaksi.

Mutta toimisiko tekniikka Kainuun pakasissakin? Talvivaaraan rakennettiin malmimurskeesta 60 metriä pitkä koekasa. Malmisynöjäbakteerit kerättiin paikallisista lätköistä ja kotiutettiin lievästi happamaan liuokseen, joka laitettiin kiertämään kasassa.

”Oli suunnattoman hienoa päästä tekemään jotain näin isoa. Suurimpia haasteita, mitä tutkijalle voi antaa, luoda satoja työpaikkoja. Kyllä siihen halusi lähteä”, Riekkola-Vanhanen sanoo.

Syksyn 2005 mennessä koekasa oli osoittanut toimivaksi. Nikkeli sitoutui halutulla tavalla liuokseen, josta se voitiin tehdasrakennuksessa muuttaa metalliksi.

Tarvittiin vielä miljoonia euroja rahaa, että kaivos saataisiin käyntiin. Mutta kymmenillä reissuillaan kaivossijoittajien puheille Lontooseen Pekka Perä oli jo oppinut, miten rahoittajat vakuutettiin.

”Olen päässyt insinöörikuoresta sen verran ulos, että olen ymmärtänyt, että asiat ovat vain sitä miltä ne näyttävät. Saman asian voi esittää valehtelematta monella tavalla. Puoliksi täynnä tai puoliksi tyhjä”, Perä sanoo.

”Kukaan ei myy mitään tunnuslukujen hyvydellä, vaan mielikuvilla. Kassavirtäkäyrä on hyvä tietää, mutta tarinalla hankke myydään. Kerrot esimerkiksi, mitä hyvää teet seudulle kun perustat kaivoksen ja

■ Avoimet ovet houkuttelivat kaivosalueelle 1 400 kainuulaista.

kuka sinua tukee. Pitää olla hyvä tarina. Ei kukaan kehu, että hyvät faktat. Faktat voi tarkistaa aina jälkikäteen.”

Viime kesäkuussa Perä vei Talvivaaran Lontoon pörssiin. Ajoitus oli onnekas, sillä nikkelin hinta oli huipussaan, 54 000 dollarissa tonnilta. Rahaa saatiin yli odotusten, listautumisesta 300 miljoonaa euroa ja pankeilta 220 miljoonaa. Hallituksen puheenjohtajaksi värvättiin kova kaivosalan nimi Lontoosta, **Edward Haslam**.

”Ensitapaamisella haukuin ensin kaikki englantilaiset urheilijat ja sitten Eddie haukkui ne Suomesta jotka tiesi. Meillä synkkäsi heti hyvin. Kyllähän me tosissamme ollaan, mutta ei tätä tarvitse itku silmässä vääntää.”

Perän perheen asunto ehti olla epävarman kaivoshankkeen lainojen panttina neljä vuotta. Nyt henkilökohtainen riski on rauennut ja Perät omistavat yhtiöstä 27 prosenttia. Muita suuria omistajia ovat Norilsk Nickel, Outokumpu, Metso Minerals ja eläkevakuutusyhtiö Varma.

”Luotettavilla tahoilla on melkein 60 prosenttia omistuksesta”, sanoo Perä ja tarkoittaa sellaisia suomalaisia osakkaita, jotka tuskin suostuvat myymään omistustaan ulkomaille.

Vaikka Talvivaara on pörssiyhtiö, lyhytjänteinen kvartaalijattelu ei siihen sovi. Malmi liukenee 2,5 kilometriä pitkissä kasoissaan puolitoista vuotta, ennen kuin kaikki nikkelit, ja hieman muitakin metalleja, on saatu siitä irti.

Silti juuri nyt on tulinen kiire. Nikkelin hinta on yhä korkea, noin 31 000 dollaria tonnilta, mutta se elää sykleissä kuten koko maailmantalous. 1980-luvulla hinta kävi 5 000 dollarissa. Talvivaaran kannattavuusraja on 6 900 dollaria. Kaivos halutaan tuotantoon, kun hinnat ovat vielä korkealla.

Sitten on niitä tarinoita, joita ei välttämättä kerrota sijoittajakierroilla. Mutta hyviä juttuja ne ovat, Talvivaaran tarinoita.

Yksi on tarina vierailevasta bakteerista. ”Koekasan bakteerien DNA:ita seurataan tarkasti. Kerran näytteestä löytyi paitsi ne mitä pitikin, myös sellainen DNA, joka oli yksi yhteen klamydiabakteerin kanssa. Ei-

kä kukaan tiedä, miten se oli sinne kasalle joutunut”, Perä kertoo.

Kaivosväen kesken on suosittu vitsi, että mystinen klamydia katosi, kun näytteenottajaa vaihdettiin. On suosittua myös paisuella ihmismäärää, jonka bakteerit ovat tänä vuonna syöneet. Oikeastihan bioliuoksen bakteerit kuolevat joutuessaan ihmisen iholle, vakuuttaa tutkija Riekkola-Vanhanen.

Sitten on tarina euron kolikosta. Sen Pekka Perä ojensi vuonna 2003 Outokummun edustajalle, kun hän tuolla nimellisellä hinnalla oli ostanut Talvivaaran kaivosoikeudet. ”Sitten ostin sen häneltä kahdella eurolla takaisin. Se on nyt kassakaapissa.” Oikea hintahan oli se 20 prosenttia tytäryhtiön, Talvivaara Projekti Oy:n osakkeista, joka sitouduttiin Outokummulle luovuttamaan.

Talvivaaran esiintymä Sotkamossa riittää 25 vuodeksi, mutta Talvivaaran Kaivososakeyhtiö tekee tulevaisuutta itselleen etsimällä malmia koko ajan muualtakin. Sillä on jo esiintymiä Pohjois-Afrikassa.

Onko se siis Talvivaaran suurin tarina? Tuleeko Talvivaarasta uusi Outokumpu?

”Meistä tulee uusi merkittävä tekijä kaivosalalle”, Perä muotoilee.

”Tulevaisuudessa isoin bisnes tehdään siellä, missä kivi otetaan kallioista. Monet yhtiöt ovat nähneet, että bisnes on malmin sulattamisessa. Mutta hintojen syklisyydestä suojaudut parhaiten siten, että omistat raaka-aineen itse.”

Avoimien ovien perjantai on ohi. Kallio jatkaa särkymistään ja tehdasrakennukset kohoamistaan, kun kaivososakeyhtiön ydinjoukkue pakkautuu firman maasturiin ja ajaa Sotkamoon. Pari vuotta sitten lakkautetun osuusmeijerin tiloissa odottaa nyt talvivaaralaisten konttori ja sauna.

Toimitusjohtaja on palellut alkavassa flunssassaan koko päivän takki auki. Matkityössä ei ole voinut sääliä fysiikkaa muutenkaan. Kyllä hän tietää, että pitäisi taas alkaa kuntoilla ja syödä terveellisesti, että jaksaa.

Huomenna isännöidään seuraavat 700 kaivosvierasta, mutta tänään rentoudutaan. Pöydän ympärillä heitetään herjaa kuin teekkaripoikina Otaniemessä. Suuri osa Talvivaaran palveluksessa olevista osakkaista on Pekka Perän opiskelukavereita Polilta.

Sinne Perä päätyi, koska tekniikan opiskelijoilla vaikutti olevan hauskaa. Geologin kipinä oli tullut jo metsänhoitajaisältä, joka keräili huvikseen kivinäytteitä.

”Koskas meinaat ruveta remontoimaan?” kysytään janssoninkiusausta odotellessa, laatikkoviiniä hörppien.

”Ai ökytaloa? Vuodenvaihteen jälkeen.”

”Silloin vasta?”

”Niin, toi jalometallien saatavuus on tällä hetkellä niin heikko.”

Tiedättehän. Kultaiset kylpyhuoneen hantat. Teekkarihuumoria. Luultavasti.

On totisempikin ongelma, jonka Perä

vaatii ottaa puheeksi. Hän osoittaa muuta yhtiökumppania pöydän yli.

”Mistä saataisiin tuolle kaivosmiljonäärille morsian?” **SK**

ELÄMÄNI KUVA

”Nikkelikaivoksen tunneli sortui päälle Australiassa 1996. Meinasi mennä henki, mutta meni vain toinen käsi, toinen jalka ja kaikki kylkiluut. Laittoi se elämänsä arvoja toisenlaiseen järjestykseen. Jalka on vielä ilmapuntari, muuten olen toipunut.”

Kuka?

- ▶ **Pekka Heikki Juhani Perä**
- ▶ **Ikä: 43**
- ▶ **Syntymäpaikka: Seinäjoki**
- ▶ **Kotipaikka: Espoo**
- ▶ **Koulutus: kaivosinsinööri**
- ▶ **Työ: Talvivaaran Kaivososakeyhtiön toimitusjohtaja**
- ▶ **Perhe: vaimo Anne (Talvivaaran henkilöstökoordinaattori), 10-vuotias poika ja 9-vuotias tytär**
- ▶ **Harrastukset: tietokirjat, elämäkerrat ja elokuvat, ”jos ehtisi” myös metsästys ja golf**